

Posudek diplomové práce:

Matej Kováčik, *Richard Rorty a hermeneutická tradice*
Praha 2016

Matej Kováčik předložil práci, jejíž téma ho již delší dobu zajímá, jejíž pojednávání autory (Rorty a Gadamer) vícekrát samostatně i na semináři četl a do níž přes řadu referujících partií vložil i své samostatné úvahy k pozicím obou autorů. Proto se i přes četné známky uspěchanosti a snad až nedbalosti jedná o práci zajímavou, přínosnou a v neposlední řadě opravdu filosofickou.

Hlavním tématem práce je otázka pravdy a způsob, jak byla pojednána v novější analytické filosofii a paralelně v Gadamerově hermeneutice. Pojítkem obou téměř protichůdných myšlenkových směrů je postava Richarda Rortyho, jenž se ve své „Filosofii a zrcadle přírody“ (1979) a částečně i pozdní „Nahodilosti, ironii a solidaritě“ (1989) pokouší – nakolik je to jen možné – obojí přístup přinejmenším paralelizovat, ne-li už sjednotit. Kováčik v závěru dospívá k nijak překvapivému, přesto však nakonec poučnému zjištění, že Gadamer sám by s Rortym jistě nesouhlasil a naopak „Rorty by možno povedal, že pojem pravdy ako ho podáva Gadamer mu nerobí problémy, pretože je to niečo iné, než koncept pravdy proti ktorému sú jeho bežné výhrady smerované“ (str. 68). To je zřejmě hlavní teze práce, všechny další výklady pak slouží k jejímu vysvětlení a podepření.

První část práce je věnována „obratu k jazyku“ v prostředí moderní americké (post-) analytické filosofie. Kováčik přehledně vykládá tento obrat zejména u Quina (dvě dogmata empirismu) a Sellarse (mýtus daného). V obou případech ukazuje, proč by výtka (či jen charakteristika?) holismu u obou autorů neměla být dále rozváděna ve výtku idealismu. Obrat k jazyku samozřejmě bourá tradiční korespondenční pojetí pravdivosti výroků, tj. jejich úplnou převoditelnost na nějaký faktický stav věcí. Metody verifikace se musejí změnit a Kováčik naznačuje jak: „není možné vystoupit z našich přesvědčení a z našeho jazyka a najít jiný způsob ověřování než koherenci“ (cit. z Rortyho, str. 51).

V druhé části Kováčik představuje vývoj filosofické hermeneutiky (či hermeneutické filosofie) z pouhé pomocné disciplíny věnované výkladu textů v universální filosofický přístup ke skutečnosti. Pokouší se dokumentovat Rortyho paralelizaci diltheyovské hermeneutické metody se snahami rané analytické filosofie: úsilí o „objektivismus“ v humanitních vědách vidí jako obdobu úsilí o metodické zdůvodnění „objektivismu“ přírodověd (Wittgenstein „Traktátu“ aj.). Heideggerův obrat k „pobytu“ jako jsoucnu, jež vždy již nějak *rozumí* svému bytí, a následné metodické rozpracování tohoto objevu v Gadamerově „Pravdě a metodě“ jsou pak pro Rortyho (a Kováčika) – s vědomím mnoha podstatných rozdílů – idealistickou obdobou analytického „obratu k jazyku“. Oproti výkladu „obratu k jazyku“ je zde náš autor více poplatný Grondinovým kompendiím, v klíčových partiích však chvályhodně vychází z analýz Gadamerovy „Pravdy a metody“. Zmiňuje tak podstatné momenty tohoto myšlenkového procesu a jeho přehled je přes svůj kompilační přístup nakonec výstižný a pro další výklad potřebný.

Hlavní částí práce je potom výklad Rortyho „epistemologického behaviorismu“ ve srovnání s Gadamerovou hermeneutikou. Kováčik ukazuje na souvislost holistického argumentu s hermeneutickým kruhem (celek nelze pojmout jinak než skrze jednotli-

viny – a *vice versa*). Dummettovu námitku metodologické neujasněnosti filosofie se s Rortym (a Gadamerem) pokouší vyvrátit poukazem, že „porozumenie svetu sa skor podobá tomu, keď sa v rozhovore zoznamujeme s novým človekom, než tomu, keď sa snažíme sledovať nejaký dokaz“ (str. 52). Podstatný rozdííl u obou autorů ovšem Kováčik vidí v otázce pojetí pravdy. Zatímco Gadamer má za to, že odmítnutím falešného „objektivismu“ historických věd a zohledněním „předporozumění“ a tradice zjednává „skutočnejší prístup k pravde“ (!? str. 56), chce se Rorty vzdát „otrockého nasledovania pravdy pre možnosť nasledovania ľudského šťastia a tolerancie“ (tamtéž). Kováčik správně postřehuje, že Rortyho teze o pravdě, kterou spíše vytváříme, než nalézáme „nie je typické Rortyho poňatie pravdy“ (str. 57, pozn. 122). V té souvislosti ukazuje na Rortyho zásadní ovlivnění Davidsonem: jazyk pro ně není mediem reprezentace, neslouží ke sdělování významu a věty jazyka nejsou primárně nositeli pravdivostního významu. Verifikovatelné výroky metodicky stavěné objektivní vědy jsou už produktem „umírání metafor do doslovnosti“, přičemž jejich sémantické pole je původně širší a otevřené bohatství významů.

Kováčikův výklad je myslím výstižný a přiměřený věci. Jeho čtenář si však přece jen nemůže odpustit některé otázky, jež tato diskuse přináší.

Předně: Že věty jazyka nelze převést do přísné adekvace k nějakým faktům světa je snad jasné. Třeba si ovšem rovněž položit otázku opačnou: odkud vzít záruky, že věty jazyka neuniknou jakékoli závaznosti a nebudou žít vlastním životem nepravdy nebo žvástu? Stačí k tomu snad pouhá koherence koncových slovníků?

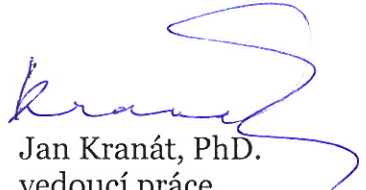
Dále: Co přesně Kováčik (popř. jeho analytičtí autoři) myslí „idealismem“, před nímž trvale varují a jemuž se chtějí vyhnout všemi svými odkazy k realismu, naturalismu či pragmatismu?

Nelze pominout neuspokojivou formální stránku práce. V jejím textu se nachází velké množství překlepů. Autor cituje a odkazuje většinou pomocí poznámky pod čarou, ale tu a tam se objevují i jiné formáty odkazů (na str. 32 zůstal tzv. harvardský systém, na str. 58 citace o umírajících metaforách odkázána pouze jako „(16)“). Práci scházelo stránkování, přestože obsah je uvádí; do svého výtisku práce jsem je podle obsahu doplnil tužkou a podle něj cituji. Formální nedostatky místy přerůstají v nejasnosti věcné: tak na str. 61 zjevný kruh v definici, Gadamer „chápe pravdu jako pravdivou souvislost celku“.

Přes některé dílčí výhrady považuji práci za zdařilou, filosoficky inspirující, ba provokující. Hlavně se v ní však prokazuje, že Matej Kováčik je schopen samostatné práce s texty současné analytické i hermeneutické filosofie a nebojí se občas formulovat i vlastní názor. Přitom si je dobře vědom, že pravdu podstatných názorů lze vyjevit jen nekonečným rozhovorem.

Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji její hodnocení klasifikačním stupněm **velmi dobře (B)**, přičemž obhajoba může konečné hodnocení o stupeň posunout oběma směry.

V Praze 19. 12. 2016

Jan Kranát, PhD.
vedoucí práce